

gelişim psikolojisi

Bu yılın gelişim psikolojisi soruları son yılların en kolay sorularıydılar demek herhâlde yerinde olur. Her ne kadar gelişim psikolojisi sorularının 12 tane olması öngörülümüşse de gelişim konularından üçü öğrenme psikolojisi sorularına “karışmış” hâlde- 15 soru soruldu. Sınav geçmiş 5-6 yılın soru tarzının bir senteziydi. Örneğin, Piaget’in özümleme kavramını ve gelişim ilkelerini soracak kadar eski, daha basit ve bilgiyi örnekleyen sorular da vardı; hiç değilse iki yılda bir yapıldığı gibi yine Vygotsky’den bir kavram sorulmuştu. Son 2-3 yılda psikanalizden ve Freud’dan soru sorma eğilimi vardı, o eğilim de sürdürülmüştü. Yine, son birkaç yılda olduğu gibi, “Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?” şeklinde iki soruya yer verilmesi de sınavı kolay kılan unsurlardandı. Ayrıca önceki 1-2 yılda olduğu gibi, yine araştırma sonuçlarını özetleyip bu bulgulardan ne sonuç çıkarılabileceğinin sorulması da bilgiyi sentezlemeye yönelik de olsa adayları zorlamayan cinstendi. Bu yılki sınavı pozitif kılan özelliği, adaylara son birkaç yılda yapıldığının aksine tuhaf/şaşırtıcı/sürpriz soru/kavram sorulmamış olmasıdır. Adayların kaygı düzeylerini yükseltecek türden soru yoktu. Ancak sorular bir bütün olarak incelendiğinde gelişim psikolojisinin konu ve kavramlarının etraflıca kavranması gereği bir kez daha vurgulanmış oldu.

uzman
yaklaşımı

Dr. İbrahim KEKLİK

uzman kariyer

soruların konulara göre dağılımı

gelişim psikolojisi

KONU BAŞLIĞI		SORU SAYISI
▶	Gelişime Giriş Kavramları	1
▶	Gelişim İlkeleri	1
▶	Ergenlik Dönemi Gelişim Özellikleri (Fiziksel / Kişilik Gelişimi)	1
▶	Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı	3
▶	Vygotsky'nin Bilişsel Gelişim Kuramı	1
▶	Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı	2
▶	Freud'un Psikoseksüel Gelişim Kuramı	1
▶	Piaget'nin Ahlak Gelişimi Kuramı	1
▶	Kohlberg'in Ahlak Gelişimi Kuramı	1
	Toplam	12

57. Bir araştırmada; kedi yavruları, hayatlarının üçüncü haftasından on beşinci haftasına kadar süren dönem boyunca sadece dikey çizgiler görebildikleri bir ortamda büyütülmüşlerdir. Daha sonra hem yatay hem de dikey çizgilerin bulunduğu bir ortamda teste tabi tutulan kediler yalnızca dikey çizgileri görebilmişler ancak daha önce hiç karşılaşmadıkları yatay çizgileri görememişlerdir.

Bu durum, aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Olgunlaşma
- B) Kritik dönem
- C) Hazırbulunuşluk
- D) Büyüme
- E) Transfer

Soruda bahsi geçen kedilerin belli kritik bir dönem boyunca yaşantılarının görme duyusunun gelişimine etkisi vurgulanmaktadır. Yani, eğer kediler hem yatay hem de dikey çizgiler görmüşlerse sonrasındaki dönemde her iki uyarıcıyı da görebilecek duruma gelmişlerdir. Ancak bu uyarıcı türlerinden birine bu önemli dönemde maruz kalmamışlarsa artık bu tür bir uyarıcıyı görme yetisini yitirmiş oldukları görülmüştür. Dolayısıyla soruda kritik bir dönemdeki yaşantının görme duyusunun gelişiminde belirleyici bir rolünün olduğu belirtilmektedir. Eğer soruda kritik dönem yanıtı yerine “yaşantı” olsaydı, o da doğru cevap olurdu. Ancak burada kritik bir dönemdeki yaşantının belirleyiciliğinin altı çizilmektedir.

Doğru yanıt “B” seçeneğidir.

58. Yağız ve Mert, 5 yaşlarında iki çocuktur. Yağız, kendini sözel olarak çok iyi ifade etmekte ve başkalarıyla rahat iletişim kurmaktadır. Mert ise henüz kendini sözel olarak iyi ifade edememekte ve başkalarıyla iletişimde çekingen durmaktadır.

Bu durumu en iyi açıklayan gelişim ilkesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gelişim bir bütündür.
- B) Gelişimde bireysel farklılıklar vardır.
- C) Gelişim, nöbetleşe devam eder.
- D) Gelişimde kritik dönemler vardır.
- E) Gelişim, genelden özele doğrudur.

Yağız ve Mert'in aynı yaşta olmalarına rağmen sosyal beceriler (kendini ifade etme ve başkalarıyla ilişki kurma) açısından karşılaştırdıklarından biri ötekinden daha ileri seviyede performans göstermektedir. Dikkat edilirse soruda Mert'in "henüz" bu becerileri göstermediği belirtilmiştir. Yani Mert'in de bu becerileri zamanla göstereceği varsayılmış ve sadece bu becerilerin ortaya çıkışının zamanlamasında bireysel farklılık olduğu vurgulanmaktadır. Tıpkı aynı gün doğmuş iki bebekten birinin on bir aylık desteksiz yürümesi ve ötekinin henüz bunu yapamıyor olması gibi. Dolayısıyla, soruda bireysel farklılıklar vurgulanmaktadır.

Doğru yanıt "B" seçeneğidir.

59. Ergenlik dönemi özellikleriyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Ergenliğe erken giren kızların özgüvenleri yüksektir.
- B) Erken olgunlaşan erkek ergenler daha çok ilgi görürler.
- C) Ergenlerde “Bana bir şey olmaz.” düşüncesi yaygındır.
- D) Erkeklerde boy uzaması, kızlara göre daha ileri yaşlara kadar devam eder.
- E) Kız ergenlerin bedenlerindeki yağ oranı daha fazladır.

Bu gibi bir soruyu yanıtlamanın en iyi yolu seçenekleri teker teker ele almaktır:

(A) Ergenliğe erken giren kızların özgüvenleri yüksektir. Gelişim psikolojisi kaynakları bunun tam tersini vurgular. Başka bir deyişle, kızların yaşlılarından daha erken bir yaşta ergenliğe girmelerinin bilakis kendilerine güvenlerini sarstığı vurgulanır. Dolayısıyla bu ifade yanlıştır. Biz yine de diğer seçeneklere de bakalım.

(B) Erken olgunlaşan erkek ergenler daha çok ilgi görürler. Bu ifadede ergenliğe daha erken giren erkeklerin yaşlılarından daha çok olumlu ilgi gördükleri (örneğin bu durumdan böbürlendikleri vs.) vurgulanmaktadır. Bu çoğu kez doğrudur.

(C) Ergenlerde “Bana bir şey olmaz.” düşüncesi yaygındır. Bu ifadede ergenlerin benmerkezciliklerinden ötürü kendilerini yıkılmaz (yılmaz) algıladıkları vurgulanmaktadır. Gelişim psikolojisi literatürüne göre ergenlerin birçok riskli davranışa girişmesinin nedenlerinden bir tanesi de budur. 3 metre yüksekten aşağı atlayan 20 kişinin bacağına kırıldığını görse dahi bunun kendisine olmayacağını düşünerek atlayan ergen bu duruma örnektir.

(D) Erkeklerde boy uzaması, kızlara göre daha ileri yaşlara kadar devam eder. Erkek çocuklar (bir grup olarak) kızlardan daha geç ergenliğe başladıkları için daha geç de bitirirler dolayısıyla bu ifade de doğrudur.

(E) Kız ergenlerin bedenlerindeki yağ oranı daha fazladır. Erkeklerde kas kütlelerinde artış kızlarda ise ergenliğin ilk yıllarında yağlanma olur. Bu nedenle, E seçeneğindeki ifade doğrudur.

Doğru yanıt “A” seçeneğidir.

60. Televizyon kumandasını mikrofon olarak kullanan Defne'nin bu davranışı, Piaget'nin bilişsel gelişim kuramına göre aşağıdakilerden hangisiyle açıklanır?

- A) Toplumsal aktarım
- B) Dengeleme
- C) Özümleme
- D) Uyma
- E) Olgunlaşma

Televizyon kumandasını mikrofon olarak kullanmak demek bir nesneyi kendisinde var olan bir başka şemaya (mikrofon şemasına) yerleştirmektir. Dolayısıyla bir nesne, durum veya kişiyi var olan şemalarımızdan birine yerleştirmek de özümlemeye örnektir.

Doğru yanıt "C" seçeneğidir.

61. Arda, bir bilgisayar oyunundaki tüm seviyeleri geçerek oyunu bitirmek ister. Oyunu bitirebilmek için oyun sırasında bilgisayar programı tarafından verilen ipuçlarını ve yönergeleri takip eder. Arda son seviyelere yaklaştığında artık bilgisayardan ipucu almadan seviyeleri hızla geçmeye başlar.

Buna göre, Arda'ya bilgisayar programı tarafından sunulan yönlendirmeler Vygotsky'nin aşağıdaki bilişsel gelişim kavramlarından hangisiyle açıklanır?

- A) Kültürel araç
- B) Sembolleştirme
- C) Yapılandırma
- D) Uyum sağlama
- E) Yapı iskelesi

Soruda Arda'nın bilgisayar oyunu oynarken bilgisayarın verdiği ipucu ve yönergelerden bir süre yararlandıktan sonra artık bunları zihnine yerleştirdiğini ve bunlarda bilgisayarın yardımı olmaksızın kendi zihnini kaynak olarak yararlandığı vurgulanmaktadır. Vygotsky'nin bilişsel gelişim kuramına göre başka bir kaynağın düşünme ve problem çözmede izlediği yolu örnek aldıktan bir süre sonra benzerinin bireyin içsel süreçlerince yapılmasına destekleyici yapılandırma (scaffolding) veya yapı iskelesi oluşturma denir.

Doğru yanıt "E" seçeneğidir.

62. Annesi üç yaşındaki Murat'ın, her zaman giydiği yağmur çizmelerinin içine, daha sıcak tutması için bir kılıf koyarak çizmenin boyun kısmına doğru bu kılıfı kıvrımıştır. Çizmelerin görünümünün kısmen değişmesi üzerine Murat, "Aaa! Bu çizmelerim de çok güzel! Diğerleri nerede anne?" diye sormuştur.

Bu küçük değişiklikten sonra Murat'ın aynı çizmeyi yeni bir çizmeymiş gibi görmesi, Piaget'nin bilişsel gelişim kuramına göre aşağıdaki kavramlardan hangisiyle açıklanır?

- A) Benmerkezcilik
- B) Yapaycılık
- C) Canlandırıcılık
- D) Odaklanmacılık
- E) Nesne sürekliliği

Murat'a ilişkin verilen bilgileri dikkatlice not edersek: (1) Murat 3 yaşında, (2) kendisini Piaget'nin bilişsel gelişim kuramı gözüyle incelememiz isteniyor, (3) Murat çizmenin bir kısmının görünümündeki değişimden yola çıkarak (hepsine görmeden) çizmenin eski çizme olmadığını düşünmüştür. Bu bilgileri ele alırsak Murat işlem öncesi dönemdedir. Nesnelerin, kişilerin ve durumların sadece bir özelliğine (boyutuna) odaklanmaktadır. Bu sınırlılık, çocuğun nesnelerin bütünü, değişen özelliklerini ve öğelerini dikkate almamasına yol açar. Bu da işlem öncesi dönemin en önemli özelliği olan "tek boyuta odaklanma" veya kısaca "odaklanma"dan ötürüdür. ÖSYM ilginç bir şekilde bu kavramı "odaklanmacılık" diye ifade etmiştir.

Doğru yanıt "D" seçeneğidir.

63. Piaget; bilişsel gelişim kuramında, uyaran çevresinin zenginliğinin çocukların bilişsel gelişimlerini desteklediğini vurgulamıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi, çocuğun bilişsel gelişimine doğrudan katkı sağlamaz?

- A) Çocukların değişik oyuncaklarının olması
- B) Çocuklara öz bakım becerilerinin kazandırılması
- C) Çocuklara farklı yaşantıların sunulması
- D) Çocuklara eğitici televizyon programlarının izletilmesi
- E) Çocuklara farklı türden kitapların okunması

Seçeneklerin hepsinde ifade edilen etmenler çocuğa uyarıcı sunmayı ifade etmekten, çocuğa öz bakım becerileri öğretmek, kendilerine beceriler kazandıran bir yaşantı olsa da gelişime zenginlik katan uyarıcılar olarak ele alınamazlar. Diğer seçeneklerde sunulan etmenlerin hepsi çocuğa sunulacak uyarıcıların zenginliğine katkıda bulunacak niteliktedir.

Doğru yanıt "B" seçeneğidir.

64. Üç yaşındaki Can, annesinden kendisine omlet yapmasını ister. Annesi Can'a omlet hazırlarken Can da mutfak tezgâhının önüne çektiği taburenin üstüne çıkar. Annesine "Sana yardım etmek istiyorum. Yumurtaları ben kıracağım." der.

Can'ın bu isteği, Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre aşağıdaki kavramlardan hangisiyle açıklanır?

- A) Üretkenlik
- B) Girişimcilik
- C) Kendine güven
- D) Özerklik
- E) Çalışkanlık

Soruda nelerin altı çizilmiştir diye bakarsak, (1) Can 3 yaşında, (2) Can'ın bu davranışını Erikson'un kuramına göre incelememiz istenmekte ve (3) Can annesinin yapmakta olduğu bir etkinlikte (omlet yapmada) rol almak istemektedir. Çocuğun "Şunu ben yaparım, bırakın kendim yapayım, sen yapıyorsan ben de yaparım" gibi yeteneklerini/yeterliklerini test ettiği ve neler yapabileceğini- neleri başarabileceğini yaşıntılamak istediği bu evreyi Erikson özerkliğe karşı utanç ve kuşku olarak isimlendirmiştir.

Doğru yanıt "D" seçeneğidir.

65. Freud'un kişilik kuramı ile ilgili olarak aşağıdaki-
lerden hangisi yanlıştır?

- A) Bebeklik ve çocuklukta, kişilik yapısının tamamını id oluşturur.
- B) Ego ve süper ego, id'den ayrışarak oluşur.
- C) Ego, yürütme organı gibi davranır.
- D) Ego'nun çabaları, bireyin davranışlarının ahlaki olması yönündedir.
- E) Süper ego, çevreyle etkileşim sonucu şekillenir.

Sorunun seçeneklerini teker teker incelersek:

A) Bebeklik ve çocuklukta, kişilik yapısının tamamını id oluşturur.

Bu seçenek biraz tartışmalıdır. Çünkü bebeklikten hemen sonra süper ego ve ego gelişimi başlar. Ancak bariz bir şekilde yanlış değildir- veya böyle bir durumda daha göze çarpar nitelikte bir seçenek var mı diye bakmalı.

B) Ego ve süper ego, id'den ayrışarak oluşur.

Doğrudur ki önce id vardır daha sonra süperego ve ego oluşur.

C) Ego, yürütme organı gibi davranır.

Ego akli yanımızdır ve dolayısıyla yürütme mercisidir.

D) Ego'nun çabaları, bireyin davranışlarının ahlaki olması yönündedir.

Ego değil, süper ego ahlaki davranışa yöneltme işlevi görür. Bu ifade yanlıştır.

E) Süper ego, çevreyle etkileşim sonucu şekillenir.

Süper ego elbette sosyalleşme (başka insanlarla etkileşim) ile biçimlenir. Bu ifade de doğrudur.

Doğru yanıt "D" seçeneğidir.

66. 50 yaşındaki İsmail Bey, çocuklarıyla ve yeğenleriyle birlikte zaman geçirmekten hoşlanan, onların gelişimlerine olumlu katkılar yapan biridir.

İsmail Bey'in bu davranışı, Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre, aşağıdakilerden hangisiyle açıklanır?

- A) Çalışkanlık
- B) Yakınlık
- C) Benlik bütünlüğü
- D) Üretkenlik
- E) Girişimcilik

Soruda bize İsmail Bey'in 50 yaşında yani yetişkinlik döneminde (Erikson'un üretkenliğe karşı durgunluk evresinde) olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca İsmail Bey'in kendisinden sonraki kuşakların yetişmesinde rol aldığı (zaman geçirdiği ve bundan hoşlandığı) vurgulanmaktadır. Erikson yetişkinlik döneminin en önemli gelişimsel görevlerinden biri olarak "sonraki kuşakların yetişmesine katkıda bulunmak ve kendisinden sonrakilere bir şeyler bırakmak" olarak görmüştür. Bu nedenle yanıt üretkenliktir.

Doğru yanıt "D" seçeneğidir.

67. Kaan, annesine yalan söyleyerek arkadaşlarıyla bahçede oynamaya gider. Ancak koşarken düşer ve ayağı yaralanır. Kaan, “Anneme yalan söylediğim için başıma böyle bir şey geldi.” diye düşünür.

Buna göre Kaan, Piaget’in ahlak gelişim kuramında hangi evrede yer almaktadır?

- A) Ahlak öncesi
- B) Dışa bağımlı
- C) Özerk
- D) Gelenek öncesi
- E) Geleneksel

Piaget işlem öncesi dönemin ahlaki eğiliminin mevcut olmadığını dolayısıyla bireylerin bu evrede henüz ahlakın neden var olduğunu dahi kavrayamadıklarını düşündüğünden bu dönemi “ahlak öncesi evre olarak” isimlendirmiştir. Öte yandan bu soruda her ne kadar Piaget’in ahlak gelişimi sorulsa da esasında Piaget’in bilişsel gelişim kuramıyla ilişkilendirerek yanıtlamak daha kolay olacaktır. Kaan’ın düşünme tarzına bakıldığında birbirleriyle nedensellik bağı olamayacak iki şey arasında böyle bir bağ kurmaktadır. Bu da işlem öncesi dönemin düşünme tarzını yansıtır.

Doğru yanıt “A” seçeneğidir.

68. Beş yaşındaki Emre, evde annesinin uyarılarını dinlememektedir. Ancak öğretmenin sınıfta “Sizin evde ne yaptığınızdan da haberim oluyor.” demesi üzerine Emre evdeki kurallara daha fazla uymaya başlamıştır.

Buna göre Emre, Kohlberg’in ahlak gelişimi kuramında hangi evrede yer almaktadır?

- A) Toplumsal sözleşme
- B) Karşılıklı çıkar
- C) Ceza ve itaat
- D) İyi çocuk
- E) Kanun ve düzen

Emre, öğretmenin davranışlarına çekidüzen versinler diye söylemiş olduğu sözden etkilenerek, belli ki sırf öğretmeninden “çekindiği için” evdeki davranışlarına da dikkat eder olmuştur. Kohlberg’e göre sırf başkasından çekinerek davranmak itaat ve ceza eğilimini yansıtır.

Doğru yanıt “C” seçeneğidir.